

MUSTAQIL O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIMNING VUJUDGA KELISHI VA SHAKLLANISHI

Inomjonov Husniddin Islomjonovich

Namangan davlat universiteti

Tarix yo'nalishi magistranti

Annotatsiya: Ilmiy maqolada mustaqil O'zbekistonda oily ta'lim tizimining vujudga kelishi hamda ushbu tizimdagi amalga oshirilgan ishlar haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: universitet, bakalavr, "Umid" jamg'armasi, "Ta'lim to'g'risida"gi qonun, xorijiy tajriba

Oliy ta'lim uzluksiz ta'lim tizimini bosh bo'g'inlaridan biri hisoblanadi. Bu soha jamiyatning iqtisodiyoti, fani, madaniyati va texnologik jarayoni bilan yaxlit holda chambarchas bog'liqdir. Shuning uchun uning taraqqiyoti umummilliy rivojlanish strategiyasining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. XXI asr globalizatsiya bilan bog'liq holda oliy ta'limga yangi an'analar va yangi muammolarni yetkazib berdi. Bu jarayon dunyoning barcha universitetlariga o'z ta'sirini o'tkazmoqda. Bugungi kunda barcha universitetlar uchun dunyo ta'lim kengliklarida o'z mavqeyini saqlab qolish, teng huquqli hamkor sifatida bo'lish muhim vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

Birinchi galda universitetlar ta'lim tizimini zamonaviy loyihasi tayyorlanib, ta'lim tizimining asosi bo'lgan yangi o'quv rejalar, dasturlar yaratildi. 1993-yildan davlat ta'lim standartlari ishlab chiqildi va bakalavrlar tayyorlashda qo'llanila boshladi. Viloyat markazlarida tashkil etilgan oliy o'quv yurtlarida mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirish, ularning ilmiy intellektual imkoniyat va moddiy texnika bazasini mustahkamlash maqsadida 1995-yil 31-mayda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi "O'zbekiston Respublikasi mintaqaviy oliy o'quv yurtlarini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" maxsus qaror qabul qilindi.

O'zbekiston Respublikasi ning "Ta'lim to'g'risida" qonuni va Kadrlar tayyorlash milliy dasturi asosida oliy ta'lim muassasalari moddiy texnika bazasini mustahkamlash va rivojlantirish, ularni zamonaviy o'quv laboratoriya uskunalari hamda kompyuter texnikasi bilan jihozlash, darslik va o'quv uslubiy materiallar, pedagog kadrlar bilan ta'minlash amalga oshirildi. Bu davrda Toshkent Islom universiteti, Jahon iqtisodiyoti va diplomatika universiteti kabi o'nlab universitet va

institutlar tashkil etildi. Moskva Davlat universitetining filiali, xalqaro Vestminster universiteti, Turin politexnika instituti kabi nufuzli oliy ta'lim dargohlari minglab yoshlarga ilg'or xorijiy tajribani qo'llab, ta'lim berishi mamlakatimizda kadrlar tayyorlashni yana bir pog'ona yuqori ko'tarilishiga omil bo'ldi. Shuningdek, mamlakatimiz oliy o'quv yurtlarida ta'lim sifatini oshirish, xorijda tayyorlanadigan mutaxassisliklarni qo'shma fakultet va institutlar ko'magida tayyorlash tajribasi yo'lga qo'yildi. O'zbekistonda oliy o'quv yurtlari nufuzini oshirish, nodavlat ta'lim maskanlari sonini ko'paytirib, sohaga yuqori malakali kadrlarni jalb etish va raqobatni kuchaytirish yo'lga qo'yilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi 2008-yil 28-yanvardagi Farmoni bilan Toshkent Davlat universitetiga "Milliy universitet" maqomi berildi. Respublikamizda emas balki Markaziy Osiyoda oliy ta'limni tashkil topishida va rivojlanishida Toshkent Davlat Universiteti katta o'rin tutadi. Davrlar mobaynida ushbu universitetning qator fakultetlari negizida bir nechta mustaqil institutlar tashkil topdi. "Milliy universitet" mustaqillik yillarida oliy ta'lim rivojiga munosib xissasini qo'shdi va kadrlar tayyorlash Milliy Dasturining ijrosida haqiqiy bayroqdorlik qildi. Shu o'rinda oliy ta'lim sohasida ko'plab sohalarga bosh mezonni belgilovchi O'zbekiston Milliy universitetida 30 dan ziyod ilmiy maktablar shakllangan bo'lib, ulardagi ilmiy natijalar ilmiy fan taraqqiyotiga xizmat qilayotganligi quvonarli xoldir. 2006-yil respublikada 62 ta oliy o'quv yurtida 265438 talabaga 21409 ta professor-o'qituvchi, jumladan 1662 nafar fan doktori va professorlar, 7360 ta fan nomzodlari va dotsentlar ta'lim berdi.

Oliy ta'limdagi tubdan o'zgarishning asosiylaridan biri yangi avlod darsliklarini yaratilishi, davlat ta'lim standartini shakllantirish bo'ldi. Bu oliy ta'lim, shuningdek, akademik tizimdagi olimlarning ulkan hajmdagi mashaqqatli, mas'uliyatli vazifalaridan biri bo'lib, zamonaviy ilmiy qarashlarni o'zida jamlagan bilimlar to'plami vujudga keldi. Oliy ta'limning maqsadi mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy rivojini ta'minlashga, o'zi tanlagan mutaxassislik bo'yicha bozor iqtisodiyoti sharoitida mustaqil ishlashga layoqatli, yuqori malakali, raqobatdardosh kadrlarni tayyorlashdan iborat. Respublika oliy o'quv yurtlarida talabalar bilim olish bilan birgalikda ilmiy tadqiqot ishlarini ham olib boradilar. Ilmiy mavzular ko'pincha talabalarning ixtisosligi bo'yicha tegishli ishlab chiqarish korxonalarini, ilmiy tadqiqot muassasalari bilan bog'liq holda amalga oshiriladi.

O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarining xorijdagi nufuzli oliy ta'lim muassasalari bilan aloqani kuchaytirish, chet el investitsiyalarini ta'lim sohasiga jalb etishga alohida e'tibor qaratilgan. Oliy ta'lim muassasalarining xalqaro

hamkorligi ta'lim tizimini takomillashtirish va uni jahon andozalariga ko'tarish, malakali ilmiy-pedagog kadrlar tayyorlash, xorijiy ta'lim muassasalari bilan o'zaro manfaatli aloqalar o'rnatish, professor-o'qituvchi, doktorant, aspirant va talabalarning til va kasbiy malakasini oshirish hamda ta'limning turli yo'nalishlari bo'yicha tajriba almashtirish maqsadlarida amalga oshirilmoqda.

AQSH, Janubiy Koreya, Rossiya hamda Yevropa mamlakatlarining yetakchi oliy o'quv yurtlarida malaka oshirishning tizimli asosi yaratildi. Shuningdek, oxirgi yillarda yana bir ijobiy yutuq xorijdagi vatandoshlarimiz ilmiy salohiyatidan unumli foydalanish, iqtidorli xorijlik olimlarning O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida dars berishlari yo'lga qo'yildi. Shuningdek, o'qitishning yangi texnologiya va usullarini o'rgatmoqdalar. Ilm ahli chet eldagi olimlar bilan mustahkam ijodiy aloqalar o'rnatildi. "Umid", "Iste'dod" hamda "El-yurt umidi" fonlari tomonidan ilm-fan, ta'lim namoyondalarini xorijiy tajribalarni o'rganish muhim vazifa qilib qo'yildi. Buning natijasida tabiat va texnika-texnologiya haqidagi fanlar ham jahon andozasi darajasiga ko'tarila boshlandi. 1997-yilning dekabrda "Ustoz" jamg'armasi tashkil topdi. Ushbu jamg'armaning asosiy maqsadi professor-o'qituvchilar orasidan yuqori malakali pedagog-ustozlarni tayyorlashdan iborat. Bu jarayonni amalga oshirishda rivojlangan demokratik mamlakatlarda mavjud bo'lgan tajribalar o'rganildi va ular tatbiq etildi.

Davlatimiz rahbarining 2018-yil 25-sentyabrdagi farmoni bilan Vazirlar Mahkamasi huzurida "El yurt umidi" jamg'armasi tashkil etildi. Ushbu jamg'arma chet ellarda faoliyat ko'rsatayotgan salohiyatli vatandagi olimlar, mutaxassislar va ekspertlarini O'zbekistonda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohatlarga faol jal etishga shuningdek iqtidorli yoshlarning rivojlangan mamlakatlarda ta'lim olish, yetakchi xalqaro institutlar xamda xorijiy tashkilotlarda malaka oshirishda ko'maklashadi.

Mustaqilligimiz kelajagi yoshlar qo'lida ekan bilimdon, ma'naviyatli, mustaqil fikrlab, mustaqil ish yuritadigan yoshlarni, mamlakat rahbari ta'biri bilan aytganda, jamiyatimizning eng katta boyligi, millatimizning intellektual, aql-zakovat boyligi bo'lmish yigit-qizlarimizni tarbiyalash mamlakatimiz hayotida birinchi darajali vazifa ekanligi ko'p bor ta'kidlandi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, mustaqillikka erishganimizdan so'ng mamlakatimizda barcha sohalarda ko'lab islohotlar amalga oshirildi hamda bu islohotlar bugungi kunda ham davom etmoqda. O'zbekistonda ta'limni rivojlantirish va yuksaltirish maqsadida ko'plab dasturlar va qonunlar qabul

qilindi. Xorijiy mamlakatlardagi universitetlar bilan hamkorlikda yurtimizda ularning filiallari tashkil etilib, ularning faoliyati yo'lga qo'yildi.

Internet manbalari:

1. <https://lex.uz>
2. <https://ziyonet.uz>
3. www.gazeta.uz
4. www.kun.uz